

BUITEN

18^e JAARGANG N°. 41

ZATERDAG 11 OCTOBER 1924.

Foto C. Steenbergh.

OUDE GEVELS AAN DE JANSSTRAAT TE HAARLEM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET DROOMLAND ACHTER DE BERGEN (19), DOOR GILBERT FRANKAU	BLZ. 482
HAARLEM (VERVOLG), DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 481, 484—488
AAN DE GAMBIA-RIVIER IN AFRIKA (SLOT), NAAR HET DEENSCH VAN EJNAR MIKKELSEN.	BLZ. 485
DE WIND VAN DE BERGEN, DOOR JOHN GALSWORTHY	487
BOOMVARENS, DOOR A. J. VAN LAREN, GEÏLLUSTREERD	489
SCHOOLWERKTUINEN, DOOR N., GEÏLLUSTREERD BLZ. 490—491	
HOEVEN EN KLAUWEN, DOOR G. L. ROBERTS (20) BLZ. 491	
HET DOOR BRAND VERNIELDE KERKJE TE BURGH OP SCHOUWEN, ILLUSTRATIE.	492
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Het droomland achter de bergen.

Naar het Engelsch

19) door GILBERT FRANKAU.

EEN klein briesje uit het open raam deed haar geur sterker naar hem toe wuiven. „Doe je zwaard af.” Hij gehoorzaamde. „En kom nu dicht bij mij zitten. Houdt je van den „zwarten rook?” Zij wees naar de opiumlamp op den vloer, naar de benoedigdheden die erbij lagen. Hij weigerde. „Ik dank je, Su-rah.” „Zooals ge wilt. Het is goede opium.” Zij glimlachte naar de open lamp. „Het volk heeft het voor ons gemaakt.” „Maar Akiou zei dat het verboden was in uw land.” „Bevelen der Mandarijnen behoeven niet door de Mandarijnen opgevolgd te worden,” zei de Vrouw Su-rah en bleef zwijgen, wachtend tot de man zou spreken. ☼ De Gys, onzeker van het terrein, legde een reusachtige hand op den zachten schouder. „Gij zijt zeer liefelijk, vrouw van het lamplicht en het licht der sterren.” „Ik ben blij dat *gij* mij mooi vindt.” Zij keek naar hem op. „Zeg mij, waart gij de vriend van N'ging?” Hij aarzelde, zich van gevaar bewust. „Ik was bij hem, toen hij stierf”. „Sprak hij tot u over — haar, die gij mooi vindt?” „Ja,” sprak de Gys op goed geluk, „hij verzocht mij op haar te vertrouwen voor datgene wat hij zocht in het Rijk der Gele Eilanden.” „Aha!” Een pauze. „En sprak hij niet van een andere, een blanke vrouw?” „Ook van zulk eene sprak hij. Vol bitterheid. Zeggend dat zij hem had bedrogen, dat zij dood was.” „God vergeve mij dien leugen,” dacht de Franschman. ☼ Weer zweeg Su-rah, maar het lichaam onder zijn hand verried ontroering. De gladde spieren kromden zich als bij een kat, wanneer men haar streelt. Toch had hij haar niet geliefkoosd! ☼ Na een poosje sprak zij: „Zijt gij, gij ook van den Witten Tijger?” „Ja.” „En uw twee vrienden?” „Ook zij.” „Maar wat” — de vraag was bijna een bedreiging — „wat zoeken drie blanke mannen in het Rijk der Gele Eilanden?” „Dat wat alle blanke mannen zoeken.” „Blanke vrouwen?” „Neen, dwaas meisje!” Hij boog zich over haar heen en zijn lippen streken langs haar oor. „Wie zou de lelie verlangen nadat hij de zonnebloem heeft aanschouwd?” Hij had haar

naar zich toe willen trekken, maar ze verzette zich, begroef haar ellebogen dieper in de kussens, onttrok zich aan zijn liefkoozingen. Zij keek over haar schouder heen in zijn gezicht. „Heeft N'ging je verteld” — de oranje pupillen krompen ineen tot gloeiende speldenpunten — „hoe hij het eerst in ons land kwam?” „Neen. Wat hebben wij met N'ging te maken, jij en ik? Hij is bij zijn voorvaderen.” „Je moet het weten. De boogschutters vonden hem, uitgehongerd en zonder water, op de kalkrotsen bij de Buiten-poort. Ik was in die dagen in het dorp — een kind. Wij kwamen samen in Bu-ro; en samen dienden wij in de yamen van Kun-mer. Weet je waardoor N'ging is gestorven?” „Door den zwarten rook,” zei de man. Weer een valstrik, dacht hij. ☼ „Het gerucht zei, dat hij door vergift is gestorven.” „Hij stierf door opium. Herinner je dat ik bij hem was!” „Aha!” Het antwoord scheen haar tevreden te stellen. Hij waagde het een hand op haar haar te leggen; hij voelde haar schouders strak worden onder zijn vingertoppen. „Komt gij voor de vrouwen van de *Bloo Loy*?” „Ik ben hier niet voor een vrouw.” Hij trok zijn hand terug. „Wie zijn die *Bloo Loy* — jaloersch schepseltje?” „Weet je dat niet?” „Neen!” Zij ging weer op haar ellebogen leunen en schoof dicht bij hem. „Zijt gij niet hier voor een vrouw?” „Alleen voor jou.” Haar vingers grepen de zijde van zijn cape. „Hoe kan ik je gelooven?” „Zoo.” Hij trok haar naar zich toe en zocht haar lippen. Haar vrije hand duwde hem weg en hij liet haar los. „Zeg mij wat gij, drie blanken, zoekt in het Rijk der Gele Eilanden.” „Geld. De winst van den zwarten rook, waarvoor geen invoerrecht wordt betaald.” „Je liegt — zooals N'ging tegen mij loog.” „Ik spreek de waarheid.” „Wil je dat bezweren?” „Ik wil het bezweren.” „Bij mijn goden?” „Ja, bij je goden.” Hij sloot haar in zijn groote armen. „Geloof je mij?” „Ja. Het is genoeg. Ik geloof je.” Koortsig ontmoetten haar lippen de zijne. ☼ Zij knielde voor hem, de oude, nederige buiging van haar geslacht voor hem makend. De lamp aan den muur en de lamp op den vloer waren uitgebrand. Slechts door de langwerpige spleet in den muur boven den divan, kwam licht — de glans van verbleekende boven, die schitterde op haar gebogen hoofd, op de opgeheven handpalmen, op de bloote schouders onder den mantel van geurig haar. „O, mijn koning, hoe kan ik u dienen?” Zij schoof naar hem toe, knieën en enkels glijdend over het zijden vloerkleed; haar oogen, getemd en onderdanig, waren naar zijn gelaat opgeheven. „Spreek tot mij, mijn koning, kunnen deze handen voor u werken? Kunnen deze oogen voor u zien, kan dit lichaam aan uw bevelen voldoen?” Zij boog nogmaals het hoofd; en René de Gys, wetend hoe in het Oosten de *meester* te zijn, sprak ruw — zooals hij tot Phu-nan gesproken zou hebben: „Ja. Ik heb je noodig. Blijf hier liggen aan mijn voeten en luister, mij slechts naar waarheid antwoordend.” Zij wreef zich als een kat tegen zijn beenen. „Spreek, mijn koning.” „Ik heb je noodig in deze zaak van het opium. Spreken je — mede-Mandarijnen Kwan-kwa?” „Alleen Kun-mer.” Zij rilde. „Je haat Kun-mer. Waarom?” „Omdat ik zijn slavine was — omdat hij mij sloeg.” „Ik beval je naar waarheid te antwoorden!” Hij sloeg haar luchtig met zijn groote vingers op de schouders. „Vrouwen haten niet hem, die ze slaat. Antwoord — of ik kom nooit weer in je *yamen*.” „Ik haat hem, omdat hij de vrouwen van de *Bloo Loy* naar het Rijk der Gele Eilanden wil brengen.” „Het is goed. Vertel geen leugens meer. Kan ik onderhandelen met Kun-mer?” „Neen. Je moet onderhandelen met Hen uit de Pakhuizen. Het zal een lange onderhandeling zijn — door teekens en door palmbladeren. Hob en Mun-nee schrijven het Kwan-kwa, ofschoon zij het niet spreken. Later zal de Raad het bevestigen.” „Verklaar je nader, vrouw.” ☼ Zij keek angstig naar hem op. „Mijn koning begrijpt het niet. Hier in het Rijk der Gele Eilanden zijn kooplieden noch marktplaatsen. Alles wat verkocht wordt, verkoopen wij, Mandarijnen, tot heil van het volk.” „Ook dat is een leugen. Het volk heeft geen geld — een leelijken lach, diep in de keel. „Zij hebben rijst, en een weinig thee, huizen voor hun vrouwen, en het genot van den arbeid. Zij zijn niet opgesloten in steden, zooals wij, hun regeerders. Hun behoeften zijn niet onze behoeften. Dit zal mijn koning ondervinden, als hij onderhandelt met Hob.” „Houd op met je praatjes, vrouw,” zei de Gys, een dreigende hand op de babbelende keel leggend. „De dag breekt aan en voor de avond valt, wil ik de zaak van het opium in orde maken.” „Zelfs mijn koning kan dat niet doen.”

Zij was weer het onderdanige geslagen dier. „Morgen begint het Feest van den Boog. En gedurende drie dagen zullen er zwaardvechten en booggevechten en bijlgevechten zijn. Daarna — maar ik vermoei mijn koning: wil hij niet een poosje slapen?” „Ja, je koning is vermoeid — maar niet door slaap. Je vermoeit hem met je leugens.” Hij bukte zich en sloeg haar luchtig tusschen de schouders. „Laat mijn koning geduld hebben,” kermde zij, „dan zal ik hem alles vertellen.” „Vertel mij van het onderhandelen met Hen van de Pakhuizen en met den Raad. Maar maak het kort of ik sla je met de zweep.” „Hoe kan ik kort zijn? Het zijn lange onderhandelingen. Mijn Koning moet al de Mandarijnen bezoeken — nu den een dan den ander. Vandaag zal Hob hem welkom heeten en dit zeggen; en morgen Mun-nee en dat zeggen. In Veebs *yamen* moet hij drie manen blijven en de eerste vrouw van Veeb het hof maken — een oude vrouw, maar zeer machtig in Bu-ro. Ook Shor zal hem ophouden — en fabeltjes vertellen. En O-rag zal hem verzoeken te wachten te midden van zijn loonslaven, terwijl hij zich vermaakt met zijn vrouwen. Ook moet mijn Koning *Sam-Shu* drinken met Ram-sat; en thee in het huis van Tor-nee. Zoo doende zal de Raad, wanneer de zaak van mijn koning vóór hem komt — ik zal ook tegenwoordig zijn — hem een ruime maat van opium geven voor het zilver dat hij meebrengt.” ☒ Zij zweeg. Haar handen streelden hem. „Ik heb de waarheid gesproken. Is mijn koning tevreden?” Hij nam een van haar handen in de zijne. „Ja, ik ben tevreden, Su-rah. De zaak is duidelijk. Laat mij nu nadenken.” ☒ En hij dacht na: Op de een of andere wijze moet ik met Kun-mer spreken. Kun-mer heeft geld aangenomen van Negrini, Kun-mer is bereid de mannen van den Boog tegen het Bloemenvolk te sturen. Als wij drieën eens met de boogschutters erheen trokken? Zij moet niets weten van mijn gesprek met Kun-mer. Als zij ons werkelijk doel vermoedt, zullen wij sterven zooals Negrini gestorven is. Kun-mer kon Negrini niet redden. Zij haat Kun-mer. Maar Pa-sif? Wat had Negrini van Pa-sif gezegd? „Je hebt niet al de Mandarijnen genoemd.” „Nee, koning, er zijn zooveel.” Zij keek vol spanning in zijn oogen. „Maar is er een — dien ge speciaal te mijnen gunste kunt beïnvloeden?” „Ik kan invloed op allen uitoefenen. Mijn Koning behoeft niet bevreemd te zijn voor zijn onderhandelingen. Als mijn Koning het toestaat zullen deze handen” — zij bracht ze met de geurige palmen omhoog, aan zijn lippen — „zullen deze handen zijn handen zijn.” „De handen van Su-rah zijn te mooi voor de schalen van den opiumkoopman. De handen van Su-rah zijn gemaakt voor de liefde. Voor de liefde en — voor geschenken.” „Mijn koning is genadig jegens zijn dienares.” Nu begreep De Gys haar! „Er is een kist met zilver voor jou — omdat ik je liefheb, Su-rah.” „Aha!” Haar vingers streefden zijn baard. „Zij is een koopvrouw,” dacht hij, „altijd een koopvrouw.” ☒ Het was Su-rah die onderhandelde voor Negrini — en voor den witten Tijger. Pu-Yi's boodschap te Luang-probang bevatte wijsheid. „Mijn koning behoeft zich niet te vermoeien bij de Mandarijnen. Deze lippen zullen voor hem spreken in het huis van Hob, met Mun-nee en de vrouw van Veeb. Kus ze, o Koning, leer ze in alle dingen te doen wat gij beveelt.” Hij bukte zich en zette de lenige gestalte op zijn knieën. Zij drong zich tegen hem aan, terwijl hij haar kuste. Door den bedwelmenden geur van haar lokken heen, kon De Gys Zwaard Recht zien, steeds witter schitterend in den bleeken dageraad. ☒ Zachtjes liet hij haar van zijn knieën glijden. „Het wordt laat, Su-rah. Mijn vrienden zullen mij wachten.” Zij keek hem achterdochtig aan. „Mijn koning is wreed voor zijn dienares.” „Ik kom terug.” Hij sloeg de cape om zijn schouders en raapte zijn zwaard op. „Ik kom terug, mijn zonnebloem.” „Het zal zijn zooals mijn koning verlangt.” Onderdanig geleide Su-rah hem door het vertrek en hield het gordijn naar de voorkamer voor hem omhoog, waar de slaperige satelliet hem bij het wapenrek wachtte. „Mijn koning!” Su-rah's stem weerklonk nog in de ooren van De Gys, toen hij zijn weg zocht naar de kazerne van de boogschutters.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

HET ZWAARD, DE BIJL, DE PIJL — EN HET INKTPENSEEL.

☒ Het was nu de middag van den derden dag van het Feest van den Boog. Van het balcon van den Keizer keek Cyprian Beamish over het Grootte Stadion. Onder hem stonden de helmen der boogschutters langs de groote arena als zes rijen van geel vuur. ☒ Ietwat tot zijn verrassing ontdekte hij dat

hij zich amuseerde. „Ik moest die soort van dingen niet mooi vinden,” dacht hij. „Niettemin amuseer ik mij.” Hij voelde zich ook geveleid dat hij tusschen de Mandarijnen mocht zitten. Kun-mer, in het bloedrood gekleed, uitdrukkingloos als altijd, het saffraankleurige kapje diep over de onbewegelijke oogen, zat aan zijn rechterhand; aan zijn linker zat Pa-sif. Nu en dan keken deze twee elkander aan — het scheen Beamish toe: vol wantrouwen. De rest van den Raad zat achter hem. ☒ Satellieten brachten *Sam-Shu* naar het balcon van den Keizer. Maar hoewel Kun-mer evenals Pa-sif erop aandrongen dat hij zou drinken, weigerde Beamish. Arme Beamish! Zijn hoofdpijn had een heelen dag geduurd, zijn beschaamdheid drie dagen. En die drie dagen zouden al moeilijk genoeg zijn geweest zonder hoofdpijn. De bacchanaliën in de Feestzaal waren alleen al genoeg om de zenuwen van een blanke tot het uiterste te spannen; maar bovendien had de Lange ruzie gehad met De Gys. ☒ Tot nutoe hadden De Gys en de Lange niet deelgenomen aan de spelen. Zij zaten in de schaduw, geharnast maar zonder helm, Phunan aan hun voeten, hun wapens naast zich op de onderste treden van de olifantstallen. Erachter wreef Nak zich tegen de tralies; reusachtig hoog dansend op rusteloze pooten. „Als een schouwspel,” zei de Franschman, „laat het niets te wenschen over! Maar het idee van gladiatoren schijnt op een misverstand te berusten, *mon vieux*.” „Wat bedoelde Akiou dan, toen hij sprak van de Grootte Slachting?” En Dicky, die nog steeds boos was op zijn vriend, die volgens hem niet het recht had intriges aan te knopen met Su-rah, voegde erbij: „Je „Mandarinnette” moest je eens iets vertellen omtrent deze dingen.” „Ze is allerliefst, die kleine Su-rah.” „Dat geloof ik graag. Al de „Mandarinettes” zijn allerliefst.” Hij keek goedkeurend naar de opeengepakte rijen gezichten onder hun verschillend gekleurde parasols. „Allerliefst — maar gevaarlijk. En wat de mannen betreft...” „De mannen,” zei De Gys, minachtend lachend. „Behalve de Mannen van den Boog en misschien Kun-mer, zijn er geen *mannen* in Stad Bu-ro! Kijk ze maar eens aan, *mon vieux*. Klerken — allemaal — alleen maar geschikt om het inktpenseel te gebruiken.” ☒ Akiou, het getrokken zwaard in de hand, brak hun gesprek af. „Het zwaardspel begint,” zei hij. „Kom, Drager van Zwaard Recht, en zie of onze compagnie heeft geprofitteerd van je onderricht.” Zij zetten hun helmen op, grepen hun wapens en slenterden naar buiten over de zonnige arena. Bij het zien van hen, ging een gemompel langs de banken. „De *Bloo Loy!* De *Bloo Loy!*” ☒ Parasols werden opgeheven terwijl zij voorbij liepen. Zij hoorden een zacht geklap van kleine handjes. In de schaduw onder de zuilen stonden de zwaardvechters, twintig van iedere compagnie. Zij stonden tegenover elkaar, drie groepen in wapenrusting — Buks mannen tegen die van Sen-na, Aths mannen tegen die van Mi-kwi, die van Keo tegen de mannen van Akiou. Hun kapiteins stonden bij de poort. ☒ „Akiou brengt zijn *Bloo Loy*,” gromde Ath. „Als hij ze laat meedoen, doe ik een beroep op Kun-mer,” zei Keo, met een zuur gezicht, dunne lippen en gladgeschoren kin, en hij boorde de punt van zijn wapen in het zand. „Wij zullen onze *Bloo Loy* niet nodig hebben,” zei Akiou, die zijn kameraden had bereikt, terwijl zij nog redetwisten. „Geldt de weddenschap nog, Keo?” „Ja, twee bogen tegen een.” „Laat het spel dan beginnen.” ☒ Nu begon het spel. Zes maal twintig zwaarden werden in saluut opgeheven; daalden neder met de punt naar den grond; kwamen weer omhoog. „*Lo!*” schreeuwde Ath. En met antwoordende kreten sprongen de geharnaste mannen op elkander toe. ☒ Beamish, die de arena rondkeek, zag troepen boogschutters overeind springen en naar de poort rennen; hij hoorde het gekletter van staal onder zich; hoorde Kun-mer hijgen van verbazing; keek over de leuning; zag door een wolk van vuurrood stof zwaarden op helmen slaan, zwaarden trillen tegen borststukken, zwaarden steken, pareeren, slaan. Een kletterende kaleidoscoop van aanvallende zwaarden, die zijn ongeoeffende oogen deed duizelen. ☒ Maar voor de oogen van Akiou's mannen duizelde het niet. Vast, de zwaardarmen vooruitgestoken, polsen op schouderhoogte; vast richtten zij de punten hunner degens op de keel hunner tegenstanders. Onvermoeid, een bewegend „*cheval de frise*”, hijgende kameraden achter zich en hijgende vijanden vóór zich, drongen zij op naar de poort. „Lafaards!” schreeuwde Keo, „lafaards!” Hij rukte zijn degen uit de scheede en wierp zich in het gevecht. „De Poorten!” huilde Akiou, „de Buiten-poorten!” En ook hij snelde vooruit.

(Wordt vervolgd.)

Foto C. Steenbergh.

HET SPAARNE TUSSCHEN KAASMARKT EN BAKENESSERGRACHT.

HAARLEM.

(Vervolg).

REEDS vroegen wij de aandacht voor het opmerkelijk feit, dat, terwijl de meeste Hollandsche steden, en in 't bijzonder die binnen wier muren zich talrijke Zuid-Nederlandsche uitgewekenen vestigden, zich in het eerste stadium van den 80-jarigen oorlog belangrijk uitbreidden — het reeds vóór het beleg verarmde Leiden, dat door zeer vele immigranten tot verblijfplaats werd gekozen, ging daar eerst in 1611 toe over, maar liet tegen het midden der 17de eeuw een nieuwen belangrijken uitleg volgen — de Spaarnestad aanvankelijk den omvang bleef behouden, dien zij in de 15de eeuw had verkregen. Dat wijst er wel op, dat Haarlem, toen het zijn deel van den vluchtelingenstroom ontving, voorloopig nog genoeg ruimte kon bieden, gevolg ongetwijfeld van zijn benardien strijd met de Spanjaarden, maar wellicht nogmeervan den daaraan voorafgaanden strijd met de Engelsche industrie, wier succesvolle concurrentie in de 16de eeuw de industrie hier, als te Leiden, deerlijk in beteekenis had doen achteruit gaan. Maar in de „gouden eeuw” der Republiek is Haarlem alle moeilijkheid weer te boven, wordt weer een bloeiende industriestad, waar, zij 't niet zoo spoedig als te Leiden, het gebrek aan ruimte nijpend begint te worden. Aanvankelijk weet men daarin te voorzien door bebouwing, in den aanvang der 17de eeuw, van de Ramen, in 't zuid-westelijk deel der stad, waar zich vele Vlamingen, vooral lakenbereiders vestigden, en van de open terreinen (tusschen 1625 en 1641)

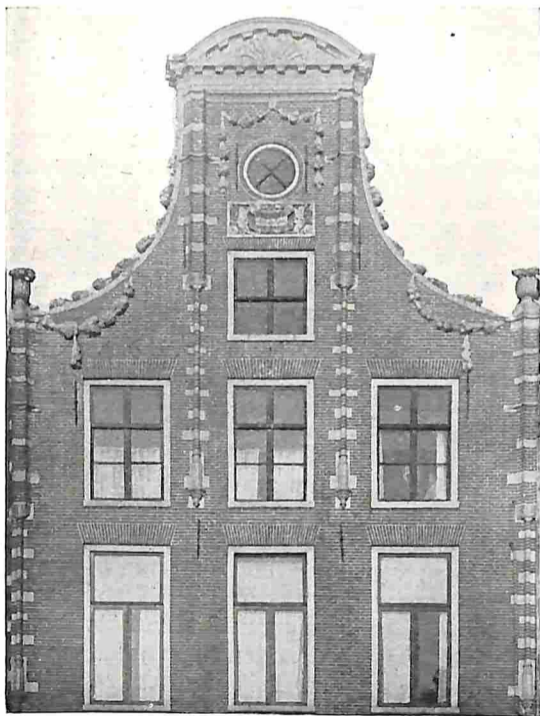

Foto C. Steenbergh.

HAARLEM.
HALSGEVEL AAN DE GROOTE MARKT.

tusschen Jansen Kruisstraat, vroeger toebehoorende aan de St. Jansheeren. Maar als dat niet voldoende blijkt te zijn voor den wassenden stroom van vreemdelingen, waarvan velen zich genoodzaakt zagen, zich buiten de stadsgrachten te vestigen — er waren in 1643 buiten de noordelijke stadsgracht reeds 452 woningen — begint de stedelijke overheid ernstig hare gedachten te laten gaan over een uitleg

der stad aan de noordzijde. Verschillende uitbreidingsplannen worden in dezen tijd ontworpen; het bekendste werd in 1644 door den Haarlemschen schilder en bouwmeester Salomonde Bray ingediend. Leiden's voorbeeld, dat in 1644 met de uitvoering van zijn tweede vergrooting sinds het afwerpen van het Spaansche juk een aanvang maakte, schijnt de vroege vaders der Spaarnestad niet tot navolging te hebben geprikkeld, en dat zij de zaak met voortvarendheid aanvatten, kan nu juist niet gezegd worden. Eerst in 1660 worden de plannen weder met ernst ter hand genomen, en hoewel kleinmoedigen zwarigheden opperden, zich tegen de voornemens verzetten, de uitleg „om verscheide pregnante consideratiën” niet doenlijk achtten, en meenden, dat de tijdsomstandigheden te ongunstig waren en het nieuwe stadsgedeelte bewoond noch betimmerd zou worden, werd, echter eerst in 1671, een begin gemaakt met het ten uitvoer leggen van het vergrootingsplan. De Bray, die er een welsprekend pleidooi voor had gehouden, en die meende, dat de uitleg aan de noordzijde slechts een begin moest zijn, gevolgd door vergrootingen rondom de geheele stad, die dan een ronde gedaante zou krijgen, mocht het niet meer beleven: in 1664 was hij overleden. Gehoor werd gegeven aan zijn wensch, om het Spaarne niet buiten te sluiten, maar als „de hertader van onze stadt, haare stille vloedt met ons ombegrijp omvangende, (te) omhelsen en in onzen boezem (te) Lesluiten”, een gevoelsargument, dat te weinig met de nuchtere werkelijkheid rekening hield: de overzijde van de „hertader” was en bleef nu eenmaal niet in trek, en ook dit gedeelte van de nieuwe vergrooting — waar thans het ronde gevangenisgebouw verrijst — bewees dat eenige eeuwen lang, doordat het grootendeels onbebouwd bleef. Ook voldeed men aan zijn verlangen, om het bij de stad te voegen gedeelte niet te nemen zooals het was, „geheel woest en vol disordre, met kromme wegen en slooten, nauwe steegen en sloppen, verward dooreen”, maar het te „herschikken en verbeteren, met rechte en welgeschikte straten, grachten en pleinen”. In een ander belangrijk opzicht werd de Bray's plan, waarschijnlijk uit zuinigheidsoverwegingen, niet gevolgd: zoo had hij zich de terreinen, waarmee de stad zou worden vergroot, in de breedte doorsneden gedacht door drie grachten, gekruist door de kleine Dwars- of Kruisgracht noemde. De dwarsgrachten werden in 't geheel niet gegraven, van de drie andere werden slechts twee aangelegd, dicht bijeen. Een en ander met het gevolg, dat de aanleg van dit nieuwe stadsgedeelte, waarbij aanvankelijk wel degelijk ook de schoonheidseischen in 't oog waren gehouden, al weder niet een verrijking van Haarlem's noordzijde der stad werd gedempt, opdat voldoende ruimte aan de even noordelijker gegraven Nieuwe Gracht, wel een bewijs, dat men *in den beginne* het werk royaal aanpakte. Ook de tweede, of Achter-Nieuwegracht (thans Parklaan) werd nog gegraven. Maar tijdens den vrij langen duur der vergrooting, die eerst

Foto C. Steenberg.

HET SPAARNE TUSSCHEN BAKENESSERGRACHT EN HOUTMARKT.

in 1686 haar beslag kreeg, verslaptte klaarblijkelijk allengs de lust tot het uitvoeren van breed-opgezette, maar niet strikt-noodzakelijk geachte plannen. ☼ Geen benepenheid werd getoond bij den aanleg van den vestingwal om het nieuwe kwartier, die volgens de beginselen van Vauban met bastions werd voorzien. In de Bray's grootsche plannen had deze versterking zin: hij immers wilde de gansche stad, aan alle zijden uitgebreid, door een gordel van bastions omringen. Wat men thans deed: het kleinste gedeelte der stad van een gebastioneerd front voorzien, dus, volgens de eischen der moderne vestingbouwkunde versterken, en de rest met haar middeleeuwsche versterkingen, in praktisch-onverdedigbaren toestand laten, zou een dwaasheid genoemd kunnen worden, als het niet wees op het voornemen, om later dezen vesting-gordel om de geheele stad aan te brengen. Hoewel daartoe nimmer werd overgegaan, kan het geld, aan deze omwalling besteed, toch niet als weggeworpen worden beschouwd: Haarlem dankt er zijn mooien plantsoenrand aan, zijn Klopperen Schotersingel, die om nu niet meer voor de lezers onbegrijpelijke redenen, niet tot een plantsoengordel om de geheele stad werd. ☼ Na de eerste tientallen jaren der 17de eeuw, waarin Haarlem met zoovele eigenaardige schilderachtige renaissance-gevels verrijkt werd, volgde een in dit opzicht minder belangrijke periode. De stijl van Vingboons, die te Amsterdam zoo in trek kwam, vond in de Spaarnestad slechts matig navolging, en de merkwaardige halsgevels met hunne aanvankelijk neo-clascisistische, later aan de Lodewijksstijlen ontleende motieven, die in de Amstelstad in zóó grooten getale verrezen, dat nog thans de hoofdstad er een deel van haar eigen karakter aan ontleent, werden te Haarlem, evenals trouwens overal elders, slechts weinig gebouwd. Gehéél ontbreken zij niet (zie b.v. de afbeeldingen op bladz. 485 en 486) en in één geval werd zelfs een gothische gevel tot fraaien halsgevel verbouwd, waardoor een werkelijk sierlijk geheel ontstond (afb. op bladz. 484). Maar veel meer in zwang kwamen al spoedig de deftige woonhuizen met rechte kroonlijst, uiting van den zin voor statige voornaamheid, waarvan allengs, als in andere Hollandsche steden, Haarlem's patriciërs werden doordrongen. ☼ Daarover, en over Haarlem's verval en verknoeiing in de 18de en 19de eeuw, nog een enkel woord in het volgend nummer.

(Slot volgt).

A. L.

Aan de Gambia-rivier in Afrika.

TOEN IK SCHOOLCOMMISSIE WAS. (Slot).

EN nu — nu was de verhouding omgekeerd, vóór mij honderd gespannen kindergezichten, ik als censor — het was een verheffend gevoel, en niets verstoorde de illusie. Er lag een groen kleed over de tafel, karaf en glas stonden er, er lagen papier en potlooden, de heele uiterlijke toerusting was in orde — en ik richtte mij op in mijn zetel, zette mijn gezicht in een waardige plooi en zei „Hum”, — het eenige woord, dat ik ooit uit den mond van een levenden censor gehoord heb. Ik was echter verbaasd; wat beteekende die heele vertooning,

hoe kon hij weten, dat ik mij zou verwaardigen zijn ellendige school met een bezoek te vereeren? De oplossing van het raadsel liet echter niet lang op zich wachten en viel als lood op mij. ☼ De schoolmeester vroeg mijn aandacht — of ik ze wilde hooren spellen? „Ja,” — knikte ik waardig en vermoeid, wat ik overigens ook ontleende aan den censor van mijn jeugd, maar de werking was verbluffend, geweldig, alle honderd spelden in koor: „Mijnheer de Commissie,” zoodat de school er van trilde. ☼ Het kan wel zijn, dat dat mij wakker schudde uit mijn waardigheid van censor. „Mijnheer de commissie”, — lieve help, de oude idioot zag mij voor de schoolcommissie aan! Grootte hemel, dat was wat moois, wat moest ik doen, dat beloofde wat, als de ware commissie kwam! Ondanks de hitte liep het mij koud over mijn rug, — de politie — gevangenis — vonnis — straf — samengeketend met een slaaf, den weg schoon vegen! Afschuwelijke mogelijkheden zweefden mij voor den geest — en dat alles door mijn nieuwsgierigheid; zou er ooit een beklagenswaardiger censor geweest zijn? ☼ Verschrikkelijk — het was in het geheel niet aardig meer — en ik sloeg een smeekenden blik ten hemel om hulp in mijn nood — was er niets te bedenken, zou het licht der kennis ook kunnen schijnen zonder al dat lawaai? — En met schrik dacht ik er aan dat het juist datzelfde lawaai geweest was, dat mij den weg gewezen had, toen ik daareven deze verwenschte school gezocht had — het zou ook anderen den weg wijzen — bijvoorbeeld de echte commissie! ☼ „Vriend” — zei ik, toen ik een gelukkige ingeving kreeg —

„laat ze wat schrijven,” en ik lachte inwendig, dat maakt ten minste geen leven en leidt geen zoekende hierheen — maar ach, mijn vreugde duurde kort, de schoolmeester begon, juist toen ik mij veilig en zeker voelde: „Wijze man, mijnheer de Commissie, papier kost geld, geld hebben wij niet, daarom kunnen zij niet schrijven, het is het verdriet van mijn leven, o mijnheer de Commissie, be- loof mij geld

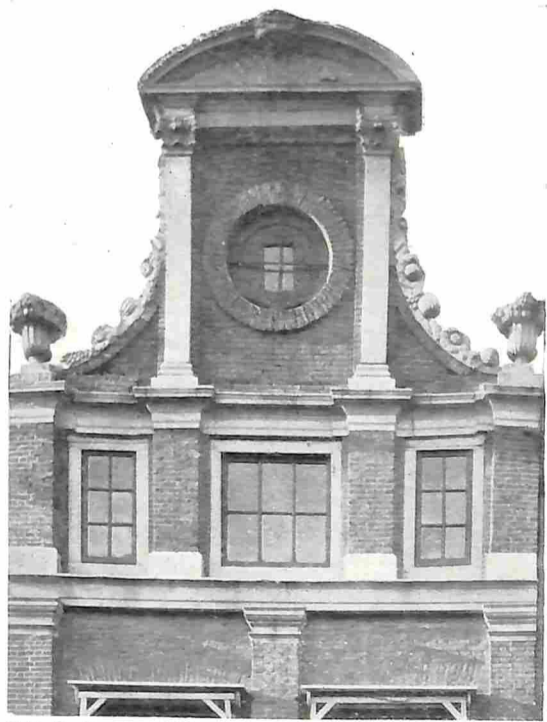

Foto C. Steenberg.

HAARLEM.

HALSGEVEL IN DE KLEINE HOUTSTRAAT

voor papier." „Je zult het krijgen, mijn vriend", — loog ik brutaal; het kan immers geen kwaad scheutig te zijn met beloften, en ik had er zelfs veel plezier in, want de apostel der wijsheid in de stad Gambia lachte, knikte en was zeer verheugd. „Ik wist wel, dat het ééns zou komen", — zei de oude stakker — „niet waar, mijnheer de Commissie, u geeft me zeker wel gelijk, men is niet werkelijk ontwikkeld, als men niet schrijven kan, maar ik schrijf netjes, kijkt u maar!" — en op het bord schreef hij met groote, hoekige, kinderlijke letters: „Welkom." — „Spel dat eens, kinderen!" riep hij uit over het veld van zwarte wollen hoofden, en weer trilde de school, terwijl ik zat te denken welk een vreugde ik zou voelen, als de heele bende met stomheid geslagen werd — ach, de commissie, de echte commissie, die spookte mij door het hoofd, als die eens kwam en iemand, die zichzelf daartoe aangesteld had, in haar plaats vond! En telkens als de sluisen der wijsheid opengestaan hadden, zaten de kinderen stil als muizen — heerlijke stilte! — Hun oogen stonden strak op mij gericht, het zweet liep bij hun naakte lijfjes neer, maar zij verroerden zich niet, zij letten op de minste beweging van mij, en knikte ik goedkeurend, dan glimlachten ze alle honderd en riepen luid: „Mijnheer de Commissie, meester heeft ons dat geleerd, meester heel knap!" en dat had hij hen zeker ook leeren zeggen — voor de speciale gelegenheid. Dat deed er ook trouwens niets toe — maar ze riepen het zoo luid,

dat ik rilde, als het woord „Commissie" door het huis weergalmde en naar buiten drong — hoe velen zouden het kunnen hooren! Er werd een vers opgezegd, ook in koor, een mooi vers over de wijze commissie, die den heelen weg van Engeland naar Gambia had afgelegd, alleen om naar de kinderen te komen luisteren en den goeden meester te beloonen — en toen het vers opgezegd was, wendde hij zich tot mij: „Mij verzen maken, mij zeer knap, vergeet mij niet!" Ik verzekerde hem, dat hij een vriend aan mij had, en hij werd zoo geroerd, dat de tranen hem in de oogen kwamen. — „Kinderen," zei hij, „God moet men voor alles danken, vergeet dat niet, laat ons het Onze-Vader opzeggen." En weer verhief het honderdstemmige koor zijn stem: — „Onze Vader, die in de hemelen zijt" — en ik deed in ge-

gedachten mee, maar bij mij was het eind minder godvruchtig en dat komt zeker voor mij aan de debetzijde te staan, als mijn rekening eenmaal opgemaakt wordt — het luidde ongeveer zoo — „o, laat de Commissie verdrinken, een zonnesteek krijgen of op de een of andere manier omkomen, laat ze niet hier komen!" Nooit is zeker een censor zoo gemakkelijk tevreden te stellen geweest, als ik, en ik verzekerde mijn ouden, grijsharigen vriend keer op keer, dat het nu genoeg was, omdat ik al lang de overtuiging had, dat de kinderen een ongewonen voorraad kennis hadden. Maar hij bleef aan den gang, een rekensom werd in koor uitgerekend, zoowel een optel- als een aftreksom, maar vermenigvuldigen en deelen werd mij bespaard, dat hadden ze niet geleerd, „want dat kende niemand in den tijd, toen ik op school ging," verklaarde de oude mij. En ik was er echt dankbaar voor, dat ik vrij was van dat spektakel, maar ik was op de pijnbank, toen er een stukje hardop gelezen werd, maar veel erger nog werd het, toen allen als slotnummer begonnen te zingen: „God save the king." Maar toen was het ook afgelopen. De kinderen hadden mij al hun kunsten getoond, en de schoolmeester stond vóór mij en veegde zich het zweet van het gezicht. Het was allemaal goed gegaan. „En wat zegt u nu, Mijnheer de Commissie." Ik moest blijkbaar iets zeggen, er werd iets van mij verwacht, en daar dat geen lawaai maakte, kon het geen kwaad; ik stond dus op, bedankte den schoolmeester in welgekozen woorden voor het onvergetelijke uur, dat ik in zijn school had doorge-

bracht, ik prees hem zoo bovenmatig, dat ik er van bloosde, noemde hem een buitengewoon helderschijnend paedagogisch licht en eindigde met de kinderen aan te manen zijn voetspoor te volgen. Het was werkelijk een heel mooi speechje, en de schoolmeester was dan ook zeer in zijn schik en heel geroerd, hij boog den heelen tijd, maar toen ik klaar was, ging hij kaarsrecht staan: „Kinderen" — zei hij — „jullie hebt gehoord, wat mijnheer de Commissie gezegd heeft, denk daaraan en wat mijnheer de Commissie tevreden is kunnen houden hebt en Mijnheer de Commissie tevreden is kunnen jullie gaan, maar eerst een hoera voor je ouden meester." Het hoerageroep dreunde, en de schoolmeester vergat geheel en al, dat hij ze er zelf toe aangespoord had, hij stond te knikken. „Kinderen, dat is al te veel" — zijn stem sloeg over, de tranen liepen hem over de wangen, ik geloof heus, dat het de heerlijkste dag van zijn leven was, zijn werk was voor het éerst gewaardeerd — en dat nog wel door een commissie! De kinderen verdwenen, enkele door de deur, maar de meeste tot mijn groote verbazing door de gaten in den muur, die als ramen dienst deden, en weldra stond ik alleen met den schoolmeester en genoot van de heerlijke stilte. Ik voelde mij aanmerkelijk opgelucht, nu kon ik niet meer op heeterdaad betrappt worden, en zelfs al kwam de Commissie nu, dan kon ik nog wel een mooi praatje houden, of, als het al te gek werd, door het raam verdwijnen, langs denzelfden

weg als de kinderen — de hooggeleerde heeren zouden zich wel nog eens bedenken om mij achterna te komen. Toch kon ik mij pas volkomen veilig voelen, als ik buiten op straat was, ik gaf dus den schoolmeester de hand tot afscheid. „Vaarwel, mijn vriend, ik dank u zeer." Maar hij wilde mij niet laten gaan. „O geleerde mijnheer de Commissie, ik ben nooit zoo blij geweest als vandaag, maar ik zou nog blijder zijn, als u mij de eer zou willen aandoen mijn geringe woning te betreden, daar zal u mijn vrouw aantreffen, Mijnheer de Commissie, gaat u alstublieft mee, ik durf niet zonder u komen!" Ik ging mee, — de schoolmeestersche had zich zoo keurig netjes gemaakt — haar bovenlichaam was bedekt met een deftig kanten lijf, dat veel geleden had door den tand des tijds, maar het had betere dagen gekend,

en haar weldoorvoede onderlijf was omsloten door een zwartzijden rok. Het was buitengewoon chic, maar er was helaas een gebrek aan haar fraaie kleedij — de rok kon de weldoorvoede negerin niet omspannen. Zij had er echter iets op weten te vinden, mooi moest ze zijn, en daar ze het niet van voren en van achteren kon zijn, had zij er de voorkeur aan gegeven het van voren te zijn — haar fijne, zwart zijden rok was eigenlijk alleen een schort, van achteren was er niets! Er ontstond een benauwende pauze, toen ik het ontdekte, maar het was natuurlijk mijn schuld, ik had het niet moeten zien, vooral daar mevrouw zeer haar best deed in de buurt van den muur te blijven. Op de een of andere wijze kwam ik achter haar langs — en het was werkelijk pijnlijk — ook voor mij — het was onmogelijk een zekere oppervlakte zwarte huid, die niet door haar „rok" bedekt was, niet te zien — en zij maakte het nog erger, toen zij een buiging maakte en bijna blozend stamelde: „ach Mijnheer de Commissie, Mijnheer de Commissie, bekijk mij van van dien kant zag ze er ook ontegenzeggelijk beter uit — en weer glimlachte zij aanminnig met haar allerlieftsten glimlach, — zij opende haar tandeloozen mond: „Mijnheer de Commissie, wil u niet een glas wijn drinken?" — het was een inspanning zulk een deftigen gast te hebben, de gastheer en de gastvrouw zweetten er van. „Ja waarlijk" — dacht ik — „een glas wijn kan geen kwaad, en het is wel goed een hart-

Foto C. Steenbergh.

HAARLEM.

HALSGEVEL AAN DE SCHAGCHELSTRAAT.

Foto C. Steenbergh.

HAARLEM.

GEVELBEKRONING VAN EEN HUIS AAN HET VERWULFT.

versterking te krijgen na die verschillende indrukken van het laatste uur. — „Op uw gezondheid, meester, deze dag zal een onvergetelijke herinnering voor mij zijn!” ☼ Of ik wilde gaan zitten? — Ja, waarom niet — ik ging zitten op den eenigen wankelen stoel in de kamer — in dit huis zit men zeker in den regel op den grond — en toen stokte de conversatie, geen wonder, ik had niets meer te zeggen, mijn hersenen waren leeg, maar die van de beide anderen werkten des te meer — er was iets, dat hun op het hart lag, het moest er uit, met alle geweld. ☼ Zij begon: „Mijnheer de Commissie” — hij viel haar in de rede — „zij heeft het uitgedacht” — zij ging voort: „hij wil graag verplaatst worden” — hij boog — „zij vindt — —” hij kwam niet verder, maar werd door zijn wederhelft voortgeholpen — „hij is te knap” — „zeg dat niet, mijn schat,” stamelde hij, „Mijnheer de Commissie heeft mij bijgewoond en weet het zelf beter, maar” — hij bleef steken en kronkelde zich als een slang van verlegenheid, zoodat zij weer in de bres moest springen — „ja, je bent te knap, dat zeg je immers zelf” — „och, och,” steunde hij en wilde het huis uit loopen, maar zij greep hem vast aan zijn wijde jas: „Je blijft hier. Ja, waar ben ik ook weer gebleven?” — „ja zeker, te knap voor dit gat hier.” Maar nu stond zij nog maar alleen met de pandjesjas in haar hand, de meester had die afgestroopt als een huid, hij had er geen overhemd onder, hij ontsnapte in zijn broek en zijn mooie vest. „Mijnheer de Commissie, hij wil zoo graag bevorderd worden tot bestuurder van het seminarium in Kaapstad... Nou, kom maar binnen” — riep zij haar man toe, „nu is het er uit, ik heb het gezegd, kom maar binnen, je hoeft niet bang te zijn!” ☼ De verlegen schoolmeester kwam terug en ging naast zijn vrouw staan, hij boog, zij neeg, met de pandjesjas nog in haar hand, het ging op en neer in een langzaam, regelmatig tempo: „Naar het seminarium in Kaapstad, naar het seminarium in Kaapstad” — herhaalden zij in koor, en daar ik eenmaal begonnen was toezeggingen te doen, ging ik daarmee door — „ja, waarom niet, daar heb ik in het geheel niet aan gedacht, ik zal er aan denken”, en recht tegenover mij stond het oude witharige echtpaar, zij hielden elkaar bij de hand, buigend en nijgend, zij was haar nauwen rok geheel en al vergeten — „naar het seminarium — —”. „Ja,” viel ik hen in de rede, „ik zal er aan denken, in Kaapstad, niet waar? Ik zal het wel zoo regelen, dat u die betrekking krijgt. — Nogmaals op uw gezondheid, nu moet ik weg.” En toen ik de deur uit was en nog eens omkeek, stonden de twee oudjes in de deur te buigen en te nijgen. „Naar het seminarium in Kaapstad” — hoorde ik voor het laatst, toen ik den hoek omdraaide en naar de kade liep, de grond van den wal begon mij onder de voeten te branden. ☼ Ik haastte mij naar mijn boot — „hier jongens, naar boord — maar gauw wat!” De riemen sloegen door het water, het schuim stond voor den boeg — en het was goed dat ik mij haastte, want toen ik halfverwege was, kwam ik de geleerde Commissie tegen, die ook in een boot zat en die koers zette naar land, zij moest naar de school... Arme schoolmeester, de wereld is boos, nu word je nooit bestuurder van het seminarium in Kaapstad.

Uit het Deensch van EJNAR MIKKELSEN.

DE WIND VAN DE BERGEN.

SCHOON 't nog dauwig-duister was, toen we ons op onzen tocht begaven, kwam door de ijzige lucht een onzichtbare witte schim geslopen van 't vaal-gewiekte licht dat geboren wordt achter de bergen, en dat — als een vlucht duiven, grijzig-wit, — al nestelend was hoog in de sneeuwige hemelholten van den Monte Cristallo; en wij, die

daar over de dalweiden gingen, voelden den ongelooflijken overmoed van hen die zijn uitgegaan eer de zon is opgerezen: iedere minuut van den kostbaren dag was aan ons — we hadden er niet één van gemist! ☼ Aan den ingang van die sprookjesachtige bergkam, waarover, gedurende een millioen jaren, de getenzadelde rots-olifant was voortgeschreden, zonder ooit nog uit het gezicht te geraken, staken we den stroom over, en begonnen, tusschen de boomen door, onzen

tocht naar omhoog. Ver-weg klingelden de eerste koeienklokjes; en boven de duistere bergtoppen zagen we de smalle, zinkende maansikkel — op de witte horens gelijkend van 't een of andere vrome fabeldier, dat daar de wacht hield, den God van het licht verbeidend. Die God kwam, langzaam, stappend hoog boven onze hoofden, van top naar top; en, eensklaps, werd zijn wit-vlammende gedaante zichtbaar, staande in een kloof tusschen de dal-muren; de boomen wierpen zich voor hem over den grond, en wierookvaten van dennenhars begonnen in de duistere gewelven te zwaaien, hun geurige walm uitzendend. In die lachende ravijnen, waar geen menscheijk wezen leeft, vertoont hij zich, naakt en niet-beschaamd, in de kleur van bleeken koning; over zijn gouden haren een glans gelijk men nimmer elders zag; zijn oogen flonkerend als gloeiende oude wijn. En reeds heeft hij zijn hand over de onzichtbare snaren doen glijden, want een muziek van zich-openvouwende blaadjes en van een zacht-bewegen vangt aan. Er bestaat een legende, die verhaalt, dat Apollo, door de christenen van land tot land gedreven, zich verborg in Neder-Oostenrijk; maar zij die beweren dat ze hem daar zagen in de dertiende eeuw, dwaalden; 't was naar deze sprookjes-toppen, slechts door de bergherders bezocht, dat hij stellig moet zijn gegaan. ☼ En terwijl wij op het gras lagen van de

Foto C. Steenbergh.

HAARLEM.

GEVELS AAN DE DAMSTRAAT.

eerste alp, met de ster-gentianen — die gevallen droppeltjes hemel — en de bruingeblakerde paardebloemen en verstrooide bosjes alpenrozen rondom ons, werden we bezocht door een van die herders, langstrekend met zijn kudde — de meest woest-uitziende man die ooit sprak met een zachte stem; zes voet lang, gehuld in een oranje-kleurigen mantel, met bloote knieën, verbrand gelijk de paardebloemen, met een baard, zwarter dan zwart, en oogen, zóó schitterend als waren de zon en de nacht er in neergezonken en daar in hun diepten gebleven. Hij sprak een onbekende taal, en kon zeer zeker geen woord verstaan van de onze; maar de geur van de lieve aarde omgaf hem, en slechts door een nimmer-eindigende wacht onder zon en sterren kon een zoo echt edelman tot dien staat van volmaaktheid zijn gebracht. ☞ Eensklaps kwam er, terwijl we rustten voor de alpenhut, die ligt tegenover de drie sfinxachtige bergen, iemand terug van de beklimming der kleinste en gevaarlijkste dezer toppen, een man, bleek van de hitte en trillende van vermoeienis; een lange man, met smalle bruine handen, en een lang, mager, gebaard gezicht. En, terwijl hij met omzichtige teugjes rooden wijn met water zat te drinken, zag hij op naar zijn kleinen, overwonen berg. Zijn vriendelijke, dichtgeknepen oogen, zijn vriendelijke gebaarde lippen, en zelfs zijn ledematen schenen te glimlachen; en voor niets ter wereld hadden wij dien verrukten, glimlachenden man met woorden willen kwetsen, waar hij het gewijde uur genoot van hem, die juist zich zelf heeft op de proef gesteld. Zwijgend sloegen we hem gade, lieten hem zwijgend glimlachen, beseffend dat we hem ons gansche leven zouden gedenken. Want er lag in zijn glimlach die glans van het avontuur, terwille van 't gevaar alleen, wansch het verheven instinct, dat een man drijft uit zijn stoel om te trotseeren wat nimmer van hem werd geëischt. ☞ Tusschen die hut en de drie bergen ligt een berg-rug — dwars over alle schoonheid heen en alle kleur, — een titanische chaos beheerschende van diepe spleten, ruige steilten, roode koepels, verre sneeuw en 't purper van lange schaduwen; en, daar staande, begrepen wij een weinig van 't geen de Aarde heeft doorstaan in haar tijd, om te worden gevormd tot deze speelplaats van de meest-verheven demonen. Moeder Aarde! Welk een doorleden nood, welke lange, heroische weeën, hadden op haar gelaat die majesteit gebracht! Hier klampte overal het edelweiss zich vast aan 't glad-gestrekten steengruis; maar iets hooger was zelfs die eeuwig-durende plant niet meer, er was daar niets meer dat leefde. En plotseling lagen wij uitgestrekt op de berghelling, tamelijk ver van elkaar. Hier boven, hooger dan boomen en weiden, heeft de wind een vreemde, onomsliuerde stem, vrij van alle uiterlijke invloeden, aanvegende met een kouden, fluisterenden klank. Op de warme steenen, in 't volle zonlicht, verheven boven alle schoonheid van Italië, voelde men aanvankelijk slechts verrukking over die ruimte en woeste pracht, over de onbekende dalen en den gloed van de zon. 't Was zoo heerlijk levend te zijn, zoo onuitsprekelijk heerlijk te leven in deze wondere wereld, lucht-nectar drinkende. ☞ Achter ons, van de drie bergen, kwam de klank, — een telkens neerploffen en rommelen — van vallende rotsblokken, door de regens losgeweekt. De wind, de mist, en de wintersneeuw hadden de pulverige

steenen waarop wij lagen, tot een aangenaam bed gemalen, maar eenmaal klemden ook zij zich daarboven vast. En, heel langzaam, hoe of wanneer konden we niet zeggen, begon de gewaarwording van blijdschap over te gaan in een gevoel de schrik-aanjagende onpersoonlijkheid van die van vrees. De schrik-aanjagende onpersoonlijkheid van groote rotswezens, de ijzingwekkende onverschilligheid van dien kouden, grijpenden wind, die voorbij joeg, nimmer één duim hoog boven den grond zich verheffend! Niet een enkel nietig zieltje, zoo groot als een mug of een rotsbloem leefde er hier. Niet één enkel klein „Ik” ademde er, en had er lief! En ook wij zouden op een goeden dag niet meer liefhebben, wijl we een deel zouden zijn geworden van deze geweldige, schoone aarde, van dien kouden, glijdenden wind. Niet langer in staat te zijn lief te hebben! 't Scheen ongelooflijk, te gruwelijk, om te worden gedragen, en toch was het waar! Tot stof te worden, en tot wind; niet langer het zonlicht te voelen, niet meer te worden bemind! Te worden tot een fluitende klank, koud, zonder eigen persoonlijkheid! Te zweven op den adem van dat geluid, zonder thuis! Daar boven, daar waren niet eens die kleine, fluweelige, grijswitte bloemenvriendjes die we hadden geplukt. Geen leven! Niets dan de sluipende wind, en die groote, barsche steilten vanwaar 't geluid kwam van dat vallen, — symbool van dien kouden, tijdloozen staat, waarin ook wij moesten overgaan. Nimmermeer lief te hebben, noch ook te worden bemind! Men kon zich slechts keeren tot de aarde, er zijn gezicht tegen aandrukken, weg van al dat woeste schoon. Tot welk nut, de schoonheid, die moet verdwijnen; tot welk nut de lieflijkheid, wanneer men niet meer liefhebben kan? De aarde was warm en vast onder de palm van onze hand; maar nog steeds kwam die klank van den onverschilligen wind, en 't onverschillig bulderen van de vallende steenen. ☞ Beneden, in de valleien, tusschen levende boomen en gras, was de kameraadschap van ontelbare levens, zoodat het overgaan tot de Rust, het naar de overzijde gaan, het sterven, slechts een huiselijk iets scheen, te midden van al die anderen; maar hier boven, waar geen schepsel ademde, zagen we in 't hart van de verlatenheid die zich opent voor iedere kleine menschenziel. Hierboven deed het de geest verstijven; zelfs de Rust scheen hier een spot — gevoelloos, hard als steen. En toch, te pogen weg te kruipen, het hoofd onder eigen vleugels te steken — het was niet mogelijk in deze lucht, zoo kristal-helder, zoo ver boven wierook en de verdoovingsmiddelen van dogmageloof en 't koortsig prevelen van gebeden en bezweringen. Zelfs de wetenschap dat er tusschen organische en onorganische substantie geen kloof is gesteld, was geen ware grond tot troost. De naijverige wind kwam aangekropen over de levenlooze kalksteen, zelfs de schamele verzachting van haar warmte wegnemend; men keerde zich af, wanhopig, om op te zien naar den hemel, den blauwen, brandenden, wijden, onvatbaren, verren hemel. ☞ Toen ging, langniet van vreugde, niet van vrede, maar als van Leven en Dood, geheven tot iets dat leven was noch dood, een vreemd en behevig trillen, waarin men was gedompeld, en geheel bevredigd, evenwichtig, ontdaan van elk verlangen, met leven en dood begaafd. ☞ Doch wijl dit oogenblik voor zijn tijd was gekomen, stonden we op, en, dicht bijeen, gingen we verder, zijgend, in de brandende zon.

JOHN GALSWORTHY.

Foto C. Steenbergh.

HAARLEM. GEVELS AAN DE BAKENESSERGRACHT.
RECHTS HET GEBORTEHUIS VAN PHILIP WOUWERMAN.

BOOMVARENS.

TOT de heerlijkste voortbrengselen van het Plantenrijk mogen ongetwijfeld de *varens* gerekend worden. Het zijn planten, die tot de „bedekt bloeiende gewassen” of *Cryptogamen* behooren, dus tot de gewassen, die geen bloemen bezitten, zooals we die bij de hooger georganiseerde, zichtbaarbloeiende planten of *Phanerogamen* kennen; ze missen dus, met de bloemen, de vormen en kleuren dier planten. Toch zijn er maar weinig gewassen, die de varens in adel van gewas evenaren; haar schoonheid schuilt in vorm, houding, samenstelling en kleur van het loof, dat vaak als fijn kantwerk schijnt te deinen op de stille, vochtige luchtlagen van het schemerduistere bos. Varens toch zijn voor het overgrote meerendeel planten, die in bosschen groeien, en in het diffuse licht daarvan haar bevallig loof ontplooiën; ze hebben in de sierlijke spreiding harer lichte, vedervormige bladen iets stils, iets plechtigs, dat zijn hoogtepunt bereikt in de majestueuze bladerkronen der rijzige boomvarens. Statig verheffen zich hunne stammen (tronken) boven de lagere gewassen, in het schemerlicht onder het bladerdak der vochtige bosschen, om hunne prachtige bladen, in edele buiging van lijn, naar alle zijden breed uit te spreiden, tot een heerlijke kroon van wuivende veëren. De meeste boomvarens zijn bij één familie, die der *Cyatheaceae*, ondergebracht. Volgens Luerssen bestaan er van deze familie circa 200, meestal verspreid voorkomende, zelden gezellig bijeengroeiende soorten, welke meereendeels in de heete en gematigde-warme luchtstreken van het Zuidelijk-Halfrond voorkomen. De meeste dier soorten groeien boomachtig op, d.w.z. hebben een stam (trunk), welke bij sommige soorten een hoogte van 15 meter en meer kan bereiken, en waarop in regelmatige ordening de dicht oopen staande, karakteristieke lidteekens van sedert afgestorven bladen voorkomen, of welke deels nog met de bladsteelresten van vroegere bladen is bekleed. Die stammen, die zich niet of zelden vertakken, eindigen in een kroon van meestal zeer groote, meervoudig gevinde bladen, en zijn meereendeels met een dikken laag van dicht doorengroeiendeluchtwortels omkleed. Prof. Dr. H. Winkler zegt in „Das Leben der Pflanze” dat de varens nergens zelfstandige formaties vormen; slechts in beperkte groepen en plaatselijk verspreide individuen maken zij deel uit van andere plantenformaties. De boomachtige vormen treden echter soms wel in woudvormende aantallen op, meest in boschjes, welke zich in bijzonder beschutte vochtige dalen van het regenwoud, maar ook op bergkammen hebben gevestigd. Uitgebreide boomvarenvegetaties komen voor in de gematigde landstreken van het Zuidelijk-Halfrond, in Nieuw-Zeeland en Australië. Zij bestaan in den regel uit meerdere soorten, zooals *Dicksonia antarctica*, *Alsophila antarctica*, *Hemitelia Smithii*, *Cyathea medullaris*, *Cyathea dealbata*, enz. De bergkloven van het Maleische gebied zijn met uitgestrekte boomvarenformaties begroeid, over welke de kronen der woudboomen een tweede woud vormen. Maar ook boven de boomgrens, bijv. op Celebes op 2500 meter hoogte, vormen zij met *Pandanaceeën* krepelhoutvegetaties, en spelen in de physionomie van de omgeving een beteekenenden rol. Deze alpine varenvegetatie wordt door de bijna voortdurende bewolking, welke de berg-

toppen in die streken omgeeft, en daar uitstraling en uitdroging verhindert en de temperatuur verzacht, mogelijk gemaakt. ☼ De familie der *Cyatheaceae* omvat een vijftal geslachten (*Cibotium*, *Dicksonia*, *Cyathea*, *Hemitelia* en *Alsophila*), en van elk dezer geslachten komen verschillende soorten in de cultures, t.w. in botanische tuinen en liefhebbersverzamelingen, voor, terwijl enkele soorten zelfs veelvuldig in kweekerijen voor den plantenhandel worden gecultiveerd, zooals o.a. met *Alsophila australis* en enkele *Cibotiums* het geval is. ☼ De Hortus te Amsterdam verkeert in het gelukkige geval van elk der bovengenoemde geslachten een of meer soorten te bezitten, welke voor een deel 12 jaren geleden uit bosschen in Australië zijn geïmporteerd en thans in een voor varens ingericht afzonderlijk gedeelte der Palmkas zijn ondergebracht, waarin zij uitnemend gedijen. ☼ Wie een dergelijke varenkas met hoogstammige boomvarens betreedt, komt al ras onder den indruk van deze elegante boschbewoners der tropen, met hun gewijd gebaar van als in vredeszegening uitgespreide bladveeren. Statig verheffen

zich hun stammen, aan den top zich oplossend in een breed uitwivende kroon van fijngebouwde bladen. Welk een variatie heerscht er in kleur, vorm en houding dier bladen, en in den habitus der verschillende soorten. Slank en elegant rijzen de dunne stammen van *Alsophila australis* (Br.), een soort uit Oostelijk Australië, omhoog, kaarsrecht, of wel in flauwe buiging van lijn. Zij zijn met dunne maar stugge luchtwortels omgeven, doch duidelijk kan men daartusschen de lidteekens van de sedert afgestorven bladen waarnemen. Merkwaardig is de bekleeding, waarmede de jonge, nog opgerolde bladen en de bladstelen, vooral bij den voet, zijn overdekt. Die zitten in een zachte vacht van vliezige, lichtbruine strooschubben, waartusschen ook donker-bruine, even zachte, naaldvormige schubben voorkomen. Die schubben laten gemakkelijk los, en dan ziet men dat daaronder de bladstelen grasgroen van kleur zijn. De bladveeren zelf zijn sierlijk dubbel-gevind en, als geheel, breed-langwerpig en spits toeloozend. Er zijn in de kas ook jonge exemplaren van deze soort, die nog geen opgaanden trunk gevormd hebben en een rozetvorm bezitten, waarvan men begrijpen kan,

Foto C. Steenberg.

BOOMVARENS IN DE VARENKAS VAN DEN HORTUS BOTANICUS TE AMSTERDAM.

dat deze met hun fijn gebouwde, groene bladen, en dicht beschubde bladstelen, ook als kamerplant zeer gezocht zijn. Ze zijn sterk, en verdragen een koele temperatuur, maar mogen niet in te droge lucht verkeeren, terwijl zij beschermd moeten worden tegen de directe zonnestralen, in voorjaar en zomer! ☼ Behalve *Alsophila australis* is er nog een soort, die vermelding verdient, n.l. *A. Leichhardtiana* (F. Muell.) (syn. *A. Moorei* (J. Sm.) en *A. Macarthurii* (Hook)). Deze soort groeit forscher en sneller op, en ontwikkelt lange bladen met stevige, dikke, donkere bladstelen, die ook dicht beschubd zijn. In den handel komt voorts een soort voor, de *A. van Geertii*, welke als kamer- en serreplant wordt gekweekt. Vele *Alsophila*-soorten van den Maleischen Archipel leveren in hun roodbruine strooschubben, welke de jonge bladen en bladstelen omgeven, een bloedstelpend middel, *Penghawar Djambie* genaamd, dat vroeger ook als *Agnus Christi* bekend was. Ook de strooschubben van *Cibotium barometz* dienen als bloedstelpend middel en komen nog nu en dan als *Barometz* (zijdemos) naar Europa. ☼ Hoewel tot een geheel ander geslacht behoorend, lijkt

Cyathea medullaris (Sw.) in groeiwijze veel op laatstgenoemde soort. Deze prachtige boomvaren is een plant uit de flora van Nieuw-Zeeland, van Diemensland en gematigd warme streken van Australië; ze groeit fors en snel omhoog en ontwikkelt in opvolging groote, donkergroene bladveëren met dikke, stevige, zwarte bladstelen, die, in de jeugd vooral, ook rijkelijk met lange, zachte, donkerbruine schubben zijn overdekt, welke bekleding door kleur en substantie iets fluweeligs heeft. Zij behoort tot de vorstelijkste boomvarens en is in jeugdvorm een sieraad voor elke serre. Het inwendige stamweefsel van vele boomvarens is zeer zetmeelrijk en ook de stam van *Cyathea medullaris* bevat een zetmeelhoudend merg, 't welk door de Maoris vroeger als voedsel genuttigd werd. ☼ Zwaarder van stamruiterlijk, is de *Cyathea dealbata* (Sw.), welke op Nieuw-Zeeland, de Chatham- en de Lord Howe-eilanden voorkomt. Deze boomvaren heeft een andere groeiwijze en brengt in het voorjaar een volledige krans van bladen tot ontplooiing; een enkele maal is de verschijning der nieuwe bladen ook wel min of meer onregelmatig. Maar sterke exemplaren, welke een stam gevormd hebben, brengen hier in de kas elk voorjaar gelijkmatig een nieuwen krans van bladen tot ontwikkeling, welke dan in een bundel uit den kop van den stam te voorschijn komen, op de wijze zooals dit ook bij oude Cycadeëen geschiedt. ☼ De bladen van *Cyathea dealbata* kenmerken zich door een prachtige, witblauwe kleur aan de onderzijde; bovenop zijn ze groen. Ze zijn kleiner en in omtrek smaller dan bij *C. medullaris* en dus meer langwerpig van vorm; ook de bladstelen zijn grijsblauw van kleur.

De statige stam van deze soort ziet er heel wat plomper uit dan bij de *C. medullaris*, wat veroorzaakt wordt door den dikken mantel van luchtwortels, welke den stam omsluit. Het geheele voorkomen der plant is anders als bij de reeds genoemde soorten, en zeker is ze een der schoonste in de collectie. ☼ De imposantste boomvaren in den Hortus is misschien

wel een *Cyathea insignis* (Eat.) (syn: *C. princeps* (Lind), welke inheemsch is op Jamaica, Cuba en in Mexico. Deze ontwikkelt reusachtige, donkergroene bladveëren, wier forsche bladstelen dicht met lange, zachte, lichtbruine, vliezige schubben zijn bekleed. Heerlijk is het te zien hoe de jonge bladen na elkander in den vorm van den omgebogen knop van een bisschopsstaf, uit het hart van de bladerkroon oprijzen, ingepakt als 't ware in het dichte, bruinwollige pakje van een teddybeertje, zóó dicht zitten de bruine, vliezige schubben op elkaar. De plant ontwikkelt per jaar meerdere van die forsche bladen, en groeit ook 's winters, zij het ook langzamer, door, in afwijking dus met de *C. dealbata*, die in het vroege voorjaar haar nieuwe bladen voor een geheel seizoen tegelijk, tot ontwikkeling brengt, in één krachtig schot, dat de oude bladkranzen geleidelijk terzijde drukt. Eenzelfden habitus als de *Cyathea dealbata* bezitten sommige *Dicksonia's*, waarvan in den Hortus twee schoone exemplaren aanwezig zijn, n.l. van *D. fibrosa* (Col.), welke eveneens op Nieuw-Zeeland en de Chatham-eilanden groeit, en *D. antarctica* (Labill.), ook als *Balantium antarcticum* (Pr.) bekend, welke weer in Australië en op van Diemensland (Tasmanië) haar groeigebied heeft. De stam dezer soort kan tot 13 meter hoog worden en heeft in de natuur, door de dikke wortelbekleding, soms een doorsnede van 60 c.M. Beide soorten zijn zeldzaam schoone boomvarens, met dikken mantel van luchtwortels om den stam, en volle dichte bladerkroon, welke gevormd wordt door opvolgende kranzen van langwerpige, donkergroene, puntig toeloopende bladveëren, met betrekkelijk dunne, maar stevige bladstelen, die met lange, zijdezachte, roestbruine haren zijn bekleed. Bij *D. fibrosa* zijn de bladstelen dunner. 't Zijn decoratieve soorten

voor de koude kas of oranjerie, welke 's zomers ook buiten kunnen staan, op een windbescherpte, beschaduwde plaats. Een bijzonder elegante soort is *Dicksonia squarrosa* (Sw.) uit Nieuw-Zeeland, waarvan in dezelfde varenkas van den Hortus, ook een paar rijzige exemplaren aanwezig zijn met sierlijken, slanken, dunnen stam, welke voor een deel nog met de resten van de zwarte bladstelen der sedert afgestorven bladen zijn bezet, en welke ter lengte van eenige decimeters stijf omhoog tegen den stam zitten aangedrukt, waartusschen de luchtwortels naar beneden kruipen. De sierlijk uitgespreide, smalle, langwerpige bladen bezitten dunne, maar zeer stevige, zwarte bladstelen, die aanvankelijk ook met dofbruine, lange pluuche-achtige haren zijn bekleed. Deze *Dicksonia*soort kan, evenals de andere soorten, in een koele omgeving gekweekt worden. Meer zorg vraagt de *Hemitelia Smithii* (Hook.), die teérder is en gaarne wat warmer staat. Ze komt ook voor op Nieuw-Zeeland en ontwikkelt zich met een rechten, stevigen stam. ☼ Natuurlijk geven de boomvarens, hoe schoon van werking ze in een kas ook mogen zijn, maar een flauwen indruk van hetgeen ze in haar „heimat” zullen zijn, in de stille, ongerepte oerwouden, waar zij in het getemperde licht hun majestueuze bladerkronen omhoog heffen. Maar toch, men krijgt wel eenig idee van haar edelen habitus, en daarenboven, men kan ze van nabij, op een gemakkelijke wijze, beschouwen en bestudeeren, haar groei en geleidelijke ontwikkeling volgen, en daarbij tal van interessante waarnemingen doen, betreffende plaatsing, vorming en bouw der sporendosjes, waarin de sporen ontwikkeld worden, die de kiemen bevatten voor een nieuwe opvolgende generatie.

A. J. VAN LAREN.

Foto C. Steenberg.

SCHOOLWERKTUIN AAN DEN RINGDIJK BIJ AMSTERDAM.

in de steden, zijn daartoe niet in staat. ☼ Op voortreffelijke wijze voorziet de schoolwerktuin in deze leemte, tevens een nuttige aanvulling vormend van het onderwijs. Maar bovendien bevordert het werk in deze tuinen de gezondheid van de jongens en meisjes; houdt hen af van katekwaad, waarin zich het te veel aan levenslust maar al te vaak uit, wekt hun onderzoekingslust op, vormt jonge vaasch, die er later hun eer in zullen stellen het lapje grond onder den blooten hemel, waarover zij de beschikking hebben, tot een sierlijk tuintje te maken, wekt belangstelling in en waardering voor den arbeid van den landbouwer, op wien het stadskind nog maar al te veel met minachting neerziet; het verrijkt de kennis van het kind, vaak zonder dat dit zich zelf er van bewust is. Maar ook den studeerenden onderwijzer bieden deze tuinen een waardevol studieveld. ☼ Reeds tientallen jaren geleden heeft men dit in 't buitenland beseft, vooral in het toenmalige Bohemen, waar men in 1905 reeds 5056 schoolwerktuinen vond. In Duitschland bepaalde men zich aanvankelijk tot schooltuinen die het materiaal leverden voor het onderwijs in de plantkunde op school en waar gewerkt werd in nauwen samenhang met de onderwijzers; later kwamen er ook de schoolstaande. Engeland, Zweden, Noorwegen, Frankrijk, Amerika volgden. ☼ In ons land werden de eerste schoolwerktuinen gesticht in 1918, te Arnhem, Hilversum en Amersfoort. In ons land met schoolwerktuinen de dertig, wel een bewijs, spoedig heeft erkend. ☼ Amsterdam bezit thans twee schoolwerktuinen, een aan den Hemweg (met 430) en een aan den

Schoolwerktuinen.

DE school moege de jeugd kennis bijbrengen, in vele opzichten schiet zij in paedagogische beteekenis te kort; kennis van en liefde voor de natuur in 't bijzonder vermag zij slechts in zeer gebrekkige mate te kweken. Ook de ouders der schoolkinderen, voornamelijk

Ringdijk (met 500 kinderen), terwijl de aanleg van een derden tuin aan den Haarlemmerweg in voorbereiding is. De stichting dezer tuinen is aan prijzenswaardig particulier initiatief te danken; de gemeente geeft een subsidie. Het werk, waartoe de kinderen aanvankelijk kosteloos werden toegelaten — thans vraagt men van hen een kleine bijdrage, in de meening dat dit van goeden invloed zal zijn op de belangstelling der jeugd, — geschiedt in overleg met de leiders bij het lager onderwijs.

Hoeven en Klauwen

20) DOOR G. D. ROBERTS.

DE kleine nageltjes deden zijn hand bloeden en John Hatch trok ze terug met een lach waaruit een zekere bewondering sprak. „Nee maar, jelui bent moedige kleine duivels!” mompelde hij. „Maar jelui zult toch geen kans krijgen groot te worden en die klauwen op mijn schapen of mijn hond te gebruiken, dat mag je me gelooven!” Een oogenblik dacht hij er aan ze den nek om te draaien, als de eenvoudigste manier om ze kwijt te raken. Maar zijn aangeboren goedigheid weerhield hem van 'n een 'barbaarsche manier van dooden; en bovendien beschouwde hij ze eigenlijk als een soort katjes en dus gerechtigd tot een zachteren doods-vorm. Niettegenstaande hun blazen en krabben, tilde hij ze bij hun nek-haren op, stak twee hunner in zijn ruime zakken, hield de twee andere in zijn handen en liep snel den berg af, steeds voorzichtig achter zich kijkend, uit vrees, dat de moederlynx terug zou komen van haar jacht en een poging zou doen haar jongen te ontzetten. Hij begaf zich naar een put-achtigen plas, een soort bassin van zwart water in een kloof tusschen de rotsen, die hij tijdens de beklimming van den berg had ontdekt en verwonderd had opgemerkt. Hij wierp het heele stelletje lynxen, saamgebonden en met een steen bezwaard, in dit ijskoude graf, zooals hij ook deed met overtollige katjes thuis. „Zoo zijn we gelukkig dat tuig kwijt!” mompelde hij, terwijl hij verder den berg afdaalde. Maar doordat hij de kracht van die wilde katjes had onderschat, had hij het touw losjes dichtgebonden. Door hun gespartel, toen ze het water voelden, was de knoop losgeraakt en doordat de steen naar de diepte gevallen was, dreven de slachtoffers naar de oppervlakte. Maar ze waren al te zwak om pogingen te doen zich te redden en in hun blindheid konden zij den oever niet zien. Twee spoelden toevallig op een uitstekende rotspunt aan, waar ze half in en half buiten het water bleven liggen en stierven van de kou. De twee andere zonken terug in de zwarte diepte. Hun zwakke pogingen waren nog niet lang geëindigd, misschien vijf of tien minuten — toen de moederlynx verscheen aan den rand van den plas. Toen ze in haar hol was teruggekeerd en haar jongen verdwenen had gevonden, had zij het gebeurde gelezen in de voetstappen en het spoor van den woudlooper. Vlak uitgestrekt, met achteruitliggende ooren en geheel ontbloote tanden, had ze rondgegluurd met woeste oogen, alsof ze vermoedde, dat de dief nog ergens in de nabijheid was. Toen, nadat ze eenmaal lang en troosteloos gesnoven had aan de plek waar haar jongen hadden gelegen, liep ze geruischloos de helling af met den neus op het zeer duidelijke spoor, en met woeste oogen die spiedden door het verwarde kreupelbosch. Aan den rand van den plas bleef ze staan. Ofschoon het spoor van Hatch verder liep, maakte ze uit het feit, dat hij hier halt had gehouden, onmiddellijk op, dat hier iets gebeurd was. In een oogenblik hadden haar scherpe oogen de twee slaphangende gestalten ontdekt op de rots aan de overzijde van den plas. Opgewonden riep zij ze, met een schril maar aandoenlijk gemiauw en in twee geweldige sprongen stond zij bij ze. Met voorzichtige, streeplende lippen lichtte zij ze bij den nek

Foto: C. Steenbergh.

SCHOOLWERKTUINEN.

GEZONDE EN NUTTIGE ARBEID ONDER DEN BLOOTEN HEMEL.

uit het water, legde ze tegen zich aan om ze te warmen en likte ze haastig onder het voortbrengen van zachtvleierende geluidjes. Zij merkte blijkbaar het gemis der beide andere niet op, of misschien had zij geen juist begrip van aantallen en kon zij niet tellen. Hoe dan ook, zij wijdde zich gedurende eenige minuten met hart en ziel aan de twee slappe natte lichaampjes en deed al wat in haar vermogen was om ze tot het leven terug te roepen. Toen leek ze plotseling tot het bewustzijn te komen, dat ze dood waren, stiet ze bijna van zich af, sprong op met een lang en klagelijk gehuil en liep om den plas heen ten einde John Hatch's spoor terug te vinden. Het was zoowat vier uur in den middag toen John Hatch de laatste der gedeeltelijke kale hellingen overstak, die langs den voet van den berg liepen en in het donkere pijnbosch, dat hem scheidde van zijn eenzame boerderij aan de oevers van de Beek. Hij volgde nu een gemakkelijk pad, een oud, met mos begroeid „vervoer-pad” der houthakkers. Het was zoowat tien of twaalf jaar geleden, dat de boomen hier gerooid waren en inmiddels was het jonge hout, dat ze toen hadden laten staan, omdat het beneden de wettelijk voorgeschreven maat voor het vellen was, opgegroeid tot de volle, statige hoogte van pijnboomen. De groote boomen hadden echter nog geen tijd gehad het dikke struikgewas te dooden dat na het vertrek der boomhakkers uit den bodem was geschoten en dientengevolge was het bosch aan beide zijden van het pad een woeste warreling van struikgewas tot een hoogte van zes of acht voet. John Hatch wist, dat, als de moederlynx thuis geweest was, ze een gevecht op leven en dood zou zijn aangegaan ter verdediging harer jongen. Hij vermoedde, dat ze hem, zelfs op open terrein, zou zijn aangevallen, als ze hem gesnapt had, terwijl hij de jongen droeg. Hij minachtte alle lynxen even sterk uit den grond van zijn hart, als hij ze haatte; maar hij wist, dat een moeder, onverschillig van welke diersoort, een hopeloozen strijd aandurft als het om haar jongen gaat. Daar hij echter zijn bijl bij zich had en deze kon gebruiken met de handigheid van een volleerden woudlooper, was hij toen niet bevreesd geweest; en nu de kleinen eenmaal op den bodem van den plas

Foto C. Steenbergh.

SCHOOLWERKTUINEN. DRUK AAN DEN ARBEID.

lagen, zette hij verder de heele geschiedenis uit zijn hoofd. Er bleef hem niets anders van bij, dan een vage voldoening, dat hij zich op zulk een gemakkelijke manier had ontdaan van vier gevaarlijke vijanden voor zijn schapen. ☼ Plotseling, zonder te weten waarom, bleef John Hatch staan, greep instinctmatig zijn bijl vast en keek achter zich om. Hij voelde een eigenaardige kriebeling op de huid van zijn wangen, onder den grijzenden stoppelbaard. Hij voelde, dat hij gevolgd werd. Maar op het pad achter hem, dat over een lengte van wel twee honderd voet rechte liep, en dat overzien was, kon hij niets bespeuren. Hij keek scherp spiedend in het struikgewas, eerst aan de eene zijde, toen aan de andere. Geen levend schepsel was er te zien, behalve een kleine zwart-witte specht, die achter een stam draaide en van daar uit met heldere, nieuwsgierige oogen naar hem keek. ☼ „Ik

geloof, dat ik zenuwachtig word” bromde Hatch met eenige krachttermen, niet voor den druk geschikt, waaruit men kon opmaken, dat hij zoowel geërgerd als verbaasd was. Zich kwaad omkeerend, hervatte hij zijn weg met den eigenaardigen lenigen stap der woudloopers. ☼ Toch kon hij het gevoel niet kwijt raken, dat hij achterna gegaan werd. Langen tijd lukte het hem te doen alsof hij niets merkte. Er was niets in de bosschen, dat hij behoefde te vreezen. Hij wist dat er geen wild dier was, al was 't de grootste beer, dat zoo dwaas zou zijn ruzie met hem te zoeken. Wat de moeder-lynx betraf, daar dacht hij heelemaal niet meer aan, zoo diep en vastgeworteld was zijn minachting voor dat „ongedierte”. Maar na eenigen tijd werd de permanente aanwezigheid van het onzichtbare schepsel, dat hem achtervolgde, hem te sterk en met een vloek wendde hij het hoofd om. Hij zag niets. Met een sprong ging hij het bosch aan zijn linkerzijde in, waarbij hij met beide armen en zijn gezicht beschermend, trachtte het struikgewas uiteen te schuiven. Het eerste oogenblik leek de bruin-groene schemering voor zijn, door het zonlicht verblinde oogen, absoluut zwart. Toen meende hij, of verbeeldde hij zich, te zien een zekere schaduw — of ze lichter of donkerder gekleurd was dan de omgeving kon hij niet zeggen — die opgeslokt werd door de omringende duisternis. Hatch vloekte zachtjes en ging terug om zijn thuisreis te vervolgen. „Het is niet anders dan die lynx!” mompelde hij. „En ik ben een dwaas en daarmee is alles gezegd.” ☼ Nadat hij zoo tot zijn tevredenheid dit raadsel had opgelost, bleef hij eenige mijlen ver rustig voortloopen. Toen deed dat ellendige gevoel van achtervolgd te worden, opnieuw zijn nekharen opstaan en gaf hem weer kippevel. Hij lachte grimmig en sloeg er verder geen acht op. Maar onwillekeurig kon hij een eigenaardig beeld niet uit zijn geest verbannen. Hij stelde zich voor een paar ronde, bleeke, onheilspellende oogen, die hem met verdriet en wraakgierige woede bespieden en die op hem gericht bleven, terwijl ze dicht langs den voetgleden in een sluipende, schaduwachtige gestalte. Wel wetend, dat het dier het nooit zou wagen hem te bespringen, spuwde hij op den grond met toornige minachting. Niettemin prikkelde hem de brutaliteit

van dat beest om hem zoo te achtervolgen. Hij begreep het doel ervan niet. Hij werd kwaad om de nuttelooze bedreiging, die er in opgesloten lag. „Als ik den volgenden keer weer den berg op ga”, mompelde hij, „neem ik mijn geweer mee en jaag ik haar een kogel door het lijf, als zij het weer waagt mijn spoor te volgen.” ☼ Zijn ergernis werd niet verwaagd door het feit, dat hij een gevoel van verlichting kreeg, toen hij uit het pijnbosch kwam en de open velden van zijn ontgonnen land zag en zijn boerderij, die in de diepte van de zon lag te sluimeren. Hij had nooit kunnen denken, dat hij zulk een vernedering zou aangaan. Een lynx, die hem, al was 't maar een voorbijgaand, angst zou aanjagen! Dat grensde aan 't ongelooflijke! En toch — was hij blij, dat hij op open terrein was gekomen. Hij besloot dadelijk al zijn vallen en strikken uit te zetten en onmiddellijk zijn

rekening met dat dier te vereffenen. Dien avond besloot hij echter het idee van vallen zetten op te geven, omdat hij daardoor zou toonen te veel gewicht aan de zaak te hechten. ☼ Toen hij zoo bij zijn keukenvuur zat, nadat hij alles had opgeruimd, terwijl de hond met zijn in den strijd opgedane wonden lag te slapen naast zijn stoel, de tevreden kat lag te snorren op zijn schoot en het gekras der nachtuilen door de open kamer van uit de heldere lucht naar binnen drong tegelijk met den frisschen geur van den dauw, moest hij lachen om zijn eigen dwaasheid. „Geen kwestie van, of ik was zenuwachtig” vertelde hij de kat, die een oog opende, hem aankeek en dit weer sloot, als weigerde ze zich hierover uit te laten. „Maar dat zal me niet meer gebeuren. Daar kan je op aan!” Maar de gehavende hond, een zwart-bruine bastaard, wiens zijdeachtige vacht en lens, smalle snoet sporen van een collie vertoonden, bewoog zich onrustig in zijn slaap en steunde. ☼ John Hatch had twee koeien en een paar roode stieren. In dit gunstige jaargetijde overnachtten ze op de weide, met de schapen, in een platgebrand gedeelte — een onregelmatig veld van hoogten, en lekker kort gras, met hier en daar weggroeiende boomstompjes. Aan de linkerzijde van dat veld kwamen de donkere pijnbosschen tot vlak bij de zigzag loopende schutting van latten, die de grens van Hatch's ontgonnen terrein volgde. Op dat punt

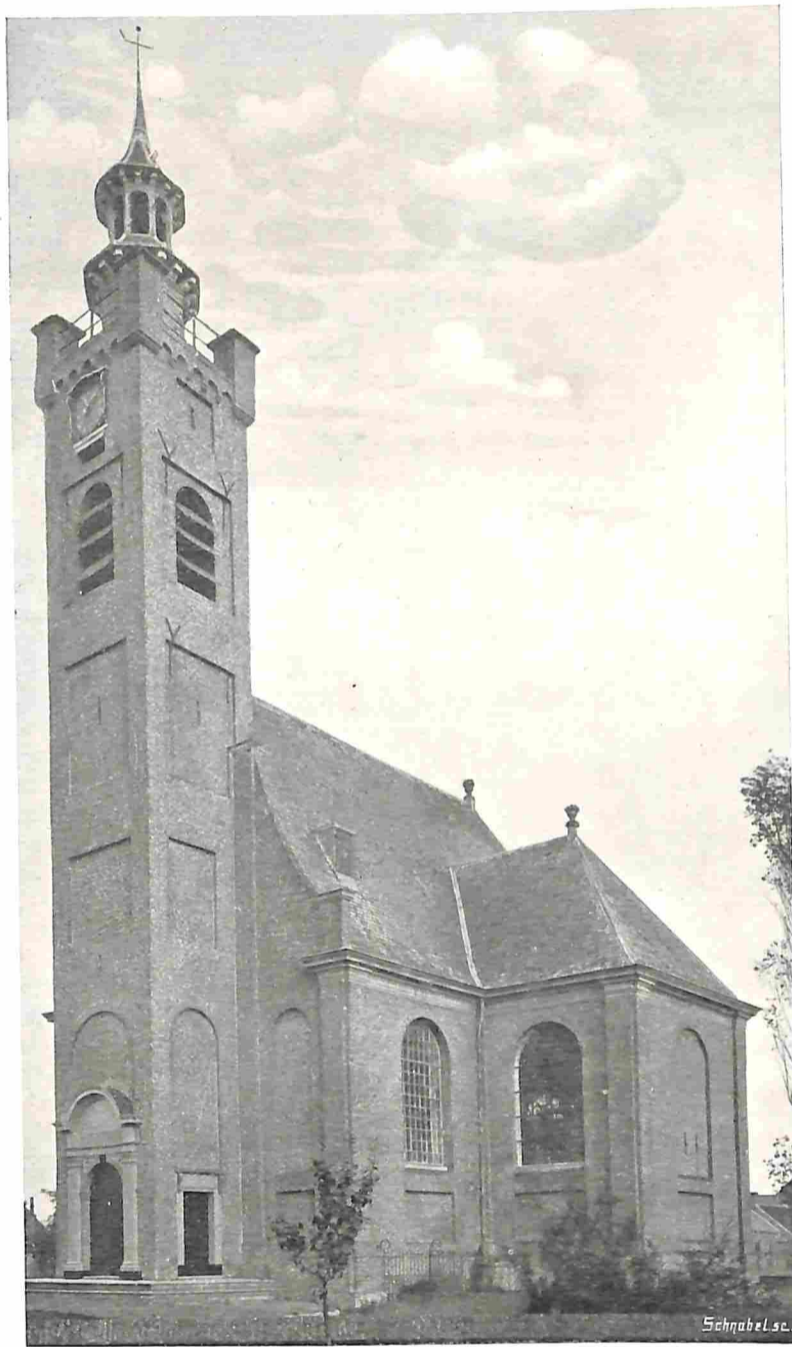

Foto C. Steenbergh.

HET DOOR BRAND VERNIELDE KERKJE TE BURG OP SCHOUWEN.

waren de latten aangebracht die dienst deden als hek; en daar stonden, tegen zonsondergang, de twee koeien zacht te loeien, in afwachting dat John Hatch zou komen met zijn bliken melk-emmers om haar zware uiers te ontlasten van hun inhoud. ☼ Den avond na John Hatch's uitstapje naar den Suiker-brood-Berg, kwam hij wat later dan gewoonlijk melken en de weide lag vaag in violette schemering gehuld, toen hij de twee latten losmaakte en met zijn lange beenen er overheen stapte onder accompagnement van het gerammel van zijn bliken emmers. Hij nam zijn drie-pootig krukje op, schoof tegen de zijde der dichtstbijzijnde koe aan, hield den emmer tusschen zijn knieën vast en even later begon de twee witte stroomen neer te klateren in den bliken emmer door den rhythmischen dreun zijner geoeffende vingers.

(Wordt vervolgd).